

vim tantæ laudis expromat; tamen erit aliqua, nisi fallor, in eloquendo scutis, quæ ipsius operis ratione munita largè fundat quod à dicendo impar ingenii conscientia summovebat. Quid ad rem nostram luculentius? Hanc nos ebisse mentem putaveris: hisque incitamentis exagitatos, & inflammatos ad hoc opus elaborandum.

Et quidem quò sublimior est materia, ac proinde tractatu difficilior, eò plus attentionem excitat, & ingenium exacuit, ut egregiè Seneca observabat Epist. 65. aliquid scripsi, & quidem intensus quām soleo, dum cum materia difficile contendo, & vinci nolo. Ubi pulcherrima appetet, & floridissima affligit illa S. Basilii cognomento Magni sententia Epist. 149. ad Libanum: qui rosa delectantur, ut verisimile est fieri ab illis, qui pulchritudinis, & elegantiæ sunt studiosi, neque spinis ipsis, unde flos ille prodit, molesti sunt. Et tale quid de rosis quendam sive joco, sive serio referentem audiri; quòd rosarum amatoribus natura minutis illas spinas, quasi quædam amatoria illestanta, illi flori adfixerit, ut simulis illis agè contactum admittentibus, ad majus desiderium colligentes provocet. Quid, quæso, Martyres sunt in hoc amænissimo Christianæ Ecclesiæ viridario, nisi sanguineæ rosa? Quid acerbissimi quique suppliciorum cruciatus, quos generosè pertulerunt, nisi spinæ rosarum? Sic venustè Ambrosius lib. 7. in Lucam: roæ Martyrum sunt; sunt spine rosarum, quia tormenta sunt Martyrum. Atqui dum eorum magnalia contrectare, & illustrare aggredior, rosas legere inter aculeatos mucrones nitor atque contendit. Illud mirum, spinæ quæ me possent detergere, & avertere, invitant, alliciunt, simulantque, ut in densam hanc sylvam, implexamque valde primus irrumpam (si forte qualicumque ingenioli nostri bipenni callem adaperiam) talium rosarum amator, talis pulchritudinis, & elegantiæ nec invitè studiosus. Stimuli difficultatum amatoria mihi incitamenta sunt, & velut ardenter animum, vehementiusque lacefunt desiderium vel ex se incitatum, eas superandi: cum materia difficile contendo, & vinci nolo. Sed relinquo aliis non pauca, in quorum explanationem suam operam, studiumque conferant. Non enim mihi est animus, theologica severitate, ea quæ ad martyrium, Martyresque spectant, premere: cùm sit hoc scholasticorum Theologorum munus, & exquisita doctrinæ viri abunde præstiterint cum S. Thoma 2. 2. & magna ex parte præstet noster Theophilus Raynaudus spectatae eruditionis auctor in suo aureo gemmeoque libello de martyrio per pestem.

Illud unum mihi publico sacrarum litterarum per tot annos Theologo professori usque adeo illustre nostris illustrandum excubis maximè assumo; ut videlicet martyrii, & Martyrum gloriam in Ecclesia Christi nimiopere resplendentem variis divinæ paginæ, & Patrum oraculis consignem; sacratissimæ scientiæ, & Historiæ reconditos sinus perlustrando, magnas sensuum merces p̄vestigando. Pandimus ergo in altum sacrorum librorum vela (votis utinam secunda faustaque navigatione portus contingat, quem inquirimus) neque in unam dumtaxat illorum partem clavum intendimus, proramque dirigimus; sed omnes ferè scripturas sacras, quasi insulas navigando petimus; & quæ in eis pretiosissima sunt, in hoc opus congerimus; ut non unius mercis, sed plurium varietate, martyrii ac Martyrum gloriæ, legentum utilitati, & totius Ecclesiæ maiestati consulamus. Ut enim in prolixi hujus operis cap. 7. efficere conabor, sacra omnis scriptura, cui Patres magna Ecclesiæ lumina deserviunt, liber est deprædicans Martyrum glorias. Selectiora testimonia in medium adducam, & premam; & illa tantummodo, absque aliarum expositionum ambagibus, quæ nostro concinnè applaudant instituto. Hoc ut præstem, superfluitatem verborum detruncare conabor, illis solùm contentus, quæ necessaria judicaverim ut hinc inde res ipsa purè plessaque detersa exhibeat, non mentita coloribus, non fucus allita, quibus deformior appareat, aut quibus non appareat; ut possit lector quisque vel mediocriter doctus non tam nostra, quām divinæ scripturæ, & SS. Patrum lectione proficere, ac vestem sibi atque aliis auream gemmeamque, non sudore multo, sed facilè elaborare. Quòd si interpretationes aliquot sacrae paginæ, à nemine adductæ, ac proinde recentes apparent, orandus mihi es, ut apud te etiam atque etiam reputes, cordi mihi esse illud Augustini pronunciatum lib. 3. contra Maximum Arrianorum Episcopum cap. 22. fine: quòd ad exercendas mentes fidelium in scripturis sanctis obscurè ponitur, gratulandum est, si multis modis, non tamen insipiente, exponatur.

Quod vero attinet ad scriptionis genus, prior illa nobis erit cura, ut germanum littera sensum venemur, atque explicemus aptè ad præfixum maximè argumentum, adhibitis amænioribus SS. Patrum effatis, ut in nostra expositione major affletur fragrantia. Atque ita tum sacri eloquii enarratoribus, tum etiam majori ex parte, divini verbi bucinatoribus multa concedemus è suggestu dicenda. Non enim amari unquam, aut probare potui argutias nugatorias evanidasque flosculos ubique & acumina ex levi fundamento nata, quibus sèpe garruli concionatores, ne dicam factores, labores suos in aureas profun-

profundentes, imperiti vulgi aures delinire contendunt, vim divinis litteris, & Patrum sententiis inferentes. Quid hoc est aliud, nisi adulterare verbum Dei? Non indiget sacra scriptura ipsis commentis seu figmentis; neque meretricio hoc ornatu splendor ei aliquis accrescere unquam potuit, sèpius contigit defraudari: ipsa enim suis meritis divinam præ se fert pulchritudinem, gravitatem, majestatem. Quod egregiè expendit Petrus Abbas Cellensis lib. 2. de panibus: scriptura quasi matrona gravis, & grandava, licet stibio, purpura, & serizzo recusat ornare genas suas rubentes satis naturali vigore, & decoro, tamen illis Philosophorum studiis, & doctrinis, quæ tantummodo in facie verborum gloriantur, nequaquam inferior invenitur, sensu namque majestas ejus venustior, fructus uberior, lectio modestior. Hæc tam habitum, quām vitium meretricium respuit ut amplius, placeat nucleus sub cortice, quām mendax fucus in vertice. Inaurata itaque est, quia facie pulchra, & sensu est bona.

Neque ea propter abstineo à rerum sententiis, quæ vulgo appellantur conceptus, sed illis applaudo, & utor sive, sed cum delectu, ne dum solidiora premo, & illufro, hoc mihi munus inferius multò, multoque ignobilius videar tanquam scopum, quem feriam, præfixisse. Non tenues, non inornatas, non diffusas, aut hiulcas interpretationes; sed exornatas, pulchritudine, & varietate politas, ameras quandoque, & floridas propnere nitor; est enim indumentum Sacra Scriptura fortitudo, & decor. Nonne sacri expositoris mens similis esse debet acervo tritico, quem lilia, aliisque flores valent, & coronent? Sic adolescentulæ ad sponsam fulamitidem Canti. 7. 2. venter tuus acervus tritici vallatus liliis: ex Justi Orgelitani Episcopi mente: qui semper (inquit) sancta scripturarum alimenta percipiunt, & ea, quæ sunt salutaria infra se congerunt, in ventris similitudine deputantur: & hi veluti acervus tritici congestus meritò pronunciantur. Optimè componuntur interpretes sacri cum acervo tritici, qui grana continet excusia ac pura, paleisque omnino expurgata, quæ nequaquam ornatui deserviunt, sed molestæ potius, & impedimento sunt inquirenti granum avidius: necesse enim est, ut solidis incumbant expositionibus, nobilibus, salutaribus, non inanibus ac putidis ex levi fundamento natis. Quod neutiquam tollit quominus triticeus divini verbi cumulus, liliorum detur flosculus, id est amænis, & floridis interpretationibus, coronatus: sic quippe fructus ipsi plurimum habent suavitatis, & gratiæ, ut salubriter pascatur Christi grex: uti à Concilio Chalcedonensi obseruatum lego to. 2. Conci. actio. 5. dum Imperatorem laudat, qui gratia Domini omnium nostri Christi operante, omnem quidem mendacii à Christi oribus pestilentiam removeret, floribus autem veritatis eas pingue scere facit.

Hæc habui, studiose Lector, quæ tibi præferar: qui mihi veniam dabis, si, quod in novo hoc opere absque ductore accidet non raro, aliquando à me peccatum sit. Quod si nostra hæc tibi opera neque ingrata neque inutilis fuerit, urgebo, ut tomus alter (Deo annuente) prælo committatur; qui encomia continet JESU, ac Deipara summa, dum illustrius expendit, & elucidat, novo forsam studio ac decoro, unum dumtaxat libri Ecclesiastici Caput XXIV. Vale.

Cantic. 7.
Orgelitanus.

Concil. Calcedoni.

